

(Tartu ülikooli lastekliinikust. Juhataja: prof. A. Lüü s.)

Silma- ja juuksevärvus eestlaste lastel.

Voldemar Kuusik.

Silmavärvus oleneb silma histoloogilisest ehitusest ja erineb igale rassile vastavalt. Juuksevärvus oleneb neljast isekeskis mitmet viisi kombineeruvast elemendist: 1) teralist pigmendist, 2) lahustatud ning ainult väheseis juukseis olemasolevast värvainest, 3) juuste õhusisaldusest ja 4) kutiikula koostisest.

Käesoleva töö aluseks on võetud 2230 Tartus elavat last, eas 1 kuust kuni 18 aastani. Sellest arvust on 1543 tütarlast ja 687 poeglast, s. o. tütarlapse 69,2% ja poeglapse 30,8%.

Silmavärvuse määramisel on lähtutud E. Salleri silmavärvustabelist. Juuksed on määratud prof. E. Fischer'i juuksevärvustabeli alusel.

Kuna suurema materjali juures liiga rohke erivarjundite määramine ainult soodustab vigade tekkimist, siis käesolevas töös on valitud ainult 9 iseloomustavamad silma (Salleri tabelis 40) ja 11 juuksevärvuse varjundit (E. Fischer'i tabelis 30).

Need 9 silmavärvusvarjundid on:

helesinine (S_1 ja S_{10}) 1)
 sinine (S_8 — S_9)
 tumesinine (S_3 — S_7)
 helehall (M_{21} — M_{22})
 tumehall (M_{15} — M_{19})

rohekas (M_1 — M_{14})
 helepruun (P_6 — P_8)
 pruun (P_4 — P_5)
 tumepruun (P_2 — P_3)

1) Sulgudes toodud arvud osutavad E. Salleri tabelile.

Selles töös käsitletud juuksevarjundid on:

mustjaspruun (4) 2)	blond (12—14)
tumepruun (5)	heleblond (15—19)
pruun (7)	valkjasblond (20—21)
punakaspruun (6)	tuhkblond (22—26)
helepruun (8)	punased (1—3)
tumeb blond (9—11)	

Silmavärvuse järele jagunesid vaadeldud lapsed — poisid ja tüdrukud kokku — järgmiselt: sinised 34,22%; halle 39,58%; rohekaid 14,3%; pruune 11,9%.

Käsitledes tüdrukuid ja poisse eraldi, selgub, et silmade värvus näitab sugude järele väikest erinevust.

Silmad	Tüdrukud	Poisid
Sinised	36,10%	30,00%
Hallid	37,59 „	43,95 „
Rohekad	13,80 „	15,43 „
Pruunid	12,51 „	10,62 „

Täpsa ülevaate, eriti ülalloetletud rühmade alajaotuste kohta annab tabel 1. Tabelist selgub, et eestlaste lastel on kõige enam halle silmi. Sinised silmad on 5,36% vahega teisel kohal. Kaunis suur on ka pruunide silmade protsent — 11,9.

Tüdrukuil on võrreldes poistega rohkem siniseid (6,1%) ja pruune (1,89%) silmi; poistel aga rohekaid (1,63%) ja halle (6,36%).

Nagu mainitud, esineb tüdrukuil pruune silmi rohkem kui poistel. Fischer peab seda loomulikuks ja väidab, et tütarlapsed moodustavad rassi tumedama osa.

Kui vaadata silmade värvust vastavalt laste eluaastaile, siis selgub, et ka silmadel, nagu juukseilgi, esineb järeltumene mine, ainult mitte nii suurel määral. Siniseid silmi on kuni 6 kuud vanadel lastel kõige enam — 60%. Kuni aasta vanadel lastel esineb juba 50%. Esimesest kuni 11. eluaastani püsib siniste silmade arv 40% ümber. 11. aastast kuni 14. aastani

2) Sulgudes tähendatud arvud vastavad E. Fischer'i tabeli numbritele.

kõigub sinisilmade protsent 30 ümber, 14. aastal langeb 20-nele ja 15. aastal esineb ainult 14,77%.

Kuna sinised silmad vähenevad laste vananemisega, siis hallid silmad näitavad aga selle vastu aastate kasvamisega tõusu. Kuni 6 kuud vanadel lastel on 30% halle silmi. 1.—5. a. (viimane kaasa arvatud) on hallide silmade keskmine protsent 39,1. 6.—10. eluaastani teeb keskmine protsent 32,04

Tabel 1.

Eestlaste laste silmavärvus.

Silmavärvus	Tütär-+poeglapsed		Tütärlapsed		Poeglapsed	
	arv	o/o	arv	%	arv	%
Helesinine	146	6,55	112	7,27	34	4,95
Sinine	477	21,39	355	23,00	122	17,76
Tumesinine	140	6,28	90	5,83	50	7,29
Siniseid kokku .	763	34,22	557	36,10	206	30,00
Helehall	226	10,15	155	10,14	71	10,43
Tumehall	656	29,43	425	27,45	231	33,52
Halle kokku . . .	882	39,58	580	37,59	302	43,95
Rohekas	319	14,30	213	13,80	106	15,43
Helepruun	81	3,63	67	4,34	14	2,32
Pruun	102	4,57	76	4,93	26	3,65
Tumepruun	83	3,70	50	3,24	33	4,65
Pruune kokku . .	266	11,90	193	12,51	73	10,62
Kokku	2230	100	1543	100	687	100

välja. 10. eluaastast peale tõuseb järjest ja 15. eluaastal on halle silmi isegi 60,23%.

Pruunid silmad näitavad ka aastate rohkenemisega tõusu, kuid see tõus võrreldes hallide silmadega on siiski niivõrd väike, et vähemalt käesolevate andmete põhjal ei saa teha erilisi järeldusi.

Kuni 10. eluaastani on ülekaalus eestlaste lastel sinised silmad. Peale 10. aastat hakkavad domineerima hallid silmad ja moodustavad üldkokkuvõttes kõigist silmadest suurima protsendi — 39,58.

Vaadeldes samade laste juuksevärvust, siis selgub, et eestlaste lastel on 68,65% blonde ja 30,22% pruune juukseid. Blondidest juuste eritoonidest on kõige enam esitatud keskmisi toone, pruunidest aga heledaid toone.

Üksikasjalise ülevaate eestlaste laste juuksevärvuse kohta annab tabel 2. Sellest tabelist selgub, et poisid on blondimad kui tüdrukud. Tüdrukuid on blonde 67,33% ja brünetseid

Tabel 2.

Eestlaste laste juuksevärvus.

Juuksevärvus	Tütar- + poeglapsed		Tütarlapsed		Poeglapsed	
	arv	%	arv	%	arv	%
Valkjasblond . . .	15	0,62	11	0,72	4	0,58
Heleblond	440	19,52	295	19,12	145	21,12
Blond	623	27,96	447	28,96	176	25,63
Tumeblond	358	16,04	266	17,24	92	13,35
Tuhkblond.	100	4,51	20	1,29	80	11,66
Blond kokku . . .	1536	68,65	1039	67,33	497	72,34
Helepruun.	297	13,69	224	14,52	73	10,62
Punakaspruun. . . .	22	0,96	22	1,43	—	—
Pruun	246	11,00	171	11,08	75	11,01
Tumepruun	89	3,95	59	3,82	30	4,30
Mustpruun	14	0,62	11	0,72	3	0,41
Pruune kokku . . .	668	30,22	487	31,57	181	26,34
Punane	26	1,13	17	1,10	9	1,32
Kokku	2230	100	1543	100	687	100

31,57% ; poisid aga blonde 72,34% ja brünetseid 26,34%. Järeldub, et poistel esineb 5,01% enam blonde juukseid. Poistel näib iseloomustav olevat veel õige suur tuhkblondide % — 11,66. Pruunidest toonidest on esitatud suuremal määral helepruune ja pruune, kusjuures tütarlastel on eelmainitud enam. Pruuni juuste tumedamad toonid esinevad nii tütar- kui ka poeglastel õige väiksel arvul. Samuti esineb mõlemal sool kaunis vähe punaseid juukseid. Täiesti musti juukseid ei esine üldse.

Vaadeldes juuksevärvust üksikute eluaastate järele, siis näeme, et eluaastate rohkenemisega väheneb blondide juuste arv, tõuseb aga pruunide oma. Ei saa märkida kindlat pööridega, sest blondide protsendi langus aastate tõusuga on ühtlaselt pidev. Blondide juuste erivarjundeil esineb sama suhe kui blondide ja pruunide juuste korral, nimelt eluaastate tõusuga väheneb heleblondide, tõuseb aga keskblondide protsent. Tuhkblonde enne 7. eluaastat esineb ainult mõnel juhul. Juuksevärvus tumeneb mõlemal sool sarnaselt. Siiski näib, et 10. eluaasta moodustab tütarlastel mingisuguse pööridea. Kuni 10. aastani tütarlapsed seisavad pruunide juuste arvult poeglastest taga pool, 10. eluaastast peale jõuavad nad poeglastest ette ja vaatamata väheseile võnkumisile püsivad kuni lõpuni, s. t. 18. eluaastani ees.

Edasi vaatame silma- ja juuksevärvuse korrelatsiooni. Puhast tõugu rahvaste juuksed, silmad ja nahk on ühtlaselt pigmenteeritud. Euroopas, kus hele ja tume rass on aastasadasiid üksteisega segunenud, ei valitse enam seesugune kindel suhe mainitute vahel. Ka eestlaste lastel esineb juukse- ja silmavärvus igasuguseis võimalikes kombinatsioones.

Esmalt vaatame, milline harmoonia valitseb eestlaste laste silma- ja juuksevärvuse vahel. Siin torkab silma hallide silmade ülekaal kõikide juuste varjundite juures, kaasa arvamata valkjas- ja heleblond, millel on väikeses ülekaalus sinised silmad. Valkjasblondidel on siniseid 60% ja halle 40%, rohelisti ja pruune silmi ei esine üldse. Heleblondide juukseiga lastest on sinisilmalisi 45,9% ja hallisilmalisi 35,67%. Heleblondidel on ka õige rohkesti rohekaid silmi — 11,81% ja isegi pruune silmi esineb siin 6,62%. Juuste tumedamate varjundite korral esineb protsentuaalselt ka enam tumedaid silmi. Blondjuukselisil on pruune silmi 7,79%, pruunijuukselisil aga 21,97%. Tumepruunijuukselisil on pruune isegi 43,8% ja mustjaspruunidel 42,86%. Vastavalt pruunide silmade protsendi tõusule väheneb juuste tumedamate nüansside korral siniste silmade arv. Halle silmi esineb peagu kõikide juukse-

värvuste puhul domineerivalt. Eriti kõrge on hallide silmade % tuhkblondide, punakas-pruunide ja punaste juuste korral.

Tütarlaster ja poeglastel harmoneerib silmavärvus juuste erivarjundeiga erinevalt. Poistel on eranditult hallid silmad suures ülekaalus iga juuksevärvuse korral. Tütarlaster on blond juuste puhul sinised silmad ülekaalus (siniseid 42,06%, halle 37,32%). Pruunijuukselisil on halle 36,58%, siniseid 23,6% ja pruune 22,16%. Siit järeldub, et halle silmi on pruunijuukselisil tütarlaster ka küllalt enam kui teisi varjundeid. Punaste juuste puhul on poistel enam halle, tütarlaster enam siniseid silmi.

Edasi vaatame missuguseid juuksevärvustoone esineb kõige enam üksikute silmavärvuste puhul. Eestlaste lastel võivad kõik käesolevas töös käsitletud silma- ja juuksevärvustoonid teineteisega koos ette tulla, kuid siiski on heledamad silmad protsentuaalselt seotud enam heledate juukseiga ja tumedad silmad enam tumedate juukseiga. Mida enam on pigmenteeritud silmad, seda enam väheneb blondide juuste %. Nii on sinisilmalisil lastel blonde juukseid 79,17% ja pruune ainult 19,79%. Hallide silmade puhul on blonde juukseid juba vähem — 68,96%, pruune 29,68% ja rohekasilmalisil lastel veelgi vähem blonde — 63,97%, pruune 34,15%. Pruunide silmade puhul on blondid juuksed juba vähemuses, ainult 45,12% kuna pruunide juuste arv on üle poole tõusnud, nimelt 54,88%.

Poisid omavad mitmesuguste tumedusastmeiga silmade korral enam blonde juukseid kui tüdrukud. Nii on sinisilmalisil poistel blonde juukseid 81,07% ja pruune 17,46%, tüdrukuil blonde päid 78,46% ja pruune 20,65%. Hallide silmadega poisse on 70,84% blonde ja 30,62% pruune. Rohekate silmade korral on poistel blonde juukseid isegi 76,39% ja pruune juukseid 21,73%; roheliste silmadega tüdrukuil on ainult 57,74% blonde juukseid ja 37,32% pruune juukseid. Pruunidele silmadele langeb poistel blonde juukseid 47,9% ja pruune 57,06%, tüdrukuil 43,93% blonde ja 56,07% pruune.

Kõigest eelmainitust võime järeldada:

1. Eestlaste lastel esineb kombinatsioone igasuguste silma- ja juuksevärvuse erivarjundite vahel.

2. Kõikide juuksevärvuse erinevuste juures on ülekaalus hallid silmad, eriti poeglastel. Näib, et hallid silmad moodustavad eestlaste, eriti meeste rahvusliku tõutunnuse.

3. Eesti tütarlaste silma- ja juuksevärvuses valitseb kindlam tõuline kooskõla kui poeglastel.

Résumé français.

V. KUUSIK: La couleur des yeux et des cheveux chez les enfants estoniens.

Des 2230 enfants estoniens examinés, jusqu' à l'âge de 18 ans, 34% ont des yeux bleus, 39,5% ont des yeux gris, 14,5% des yeux verdâtres, 12% des yeux bruns. La comparaison montre plus d'yeux bleus et bruns chez les filles, plus d'yeux verdâtres et gris chez les garçons. Jusqu' à l'âge de dix ans les yeux bleus prédominent chez les enfants estoniens. Après l'âge de dix ans les yeux gris commencent à l'emporter et constituent le plus grand pourcentage de toutes les couleurs d'yeux: 39,5%. D'après la couleur des cheveux, les enfants se répartissent comme suit: blonds 68,5%, bruns (et châains) 30,5%, roux 1%. Les garçons sont plus blonds que les filles. Avec l'âge, le nombre des blonds diminue, celui des bruns augmente. Chez les enfants estoniens les combinaisons de couleurs d'yeux et de cheveux peuvent se présenter dans toutes les nuances, pourtant le pourcentage montre les yeux clairs accompagnant plutôt les cheveux clairs, et les yeux foncés les cheveux foncés. Indépendamment des diverses couleurs de cheveux, ce sont les yeux gris qui dominent, surtout chez les garçons. Il semble que les yeux gris constituent une marque ethnique nationale de l'Estonien, en particulier des hommes.
